

Arad **Kintzler Zoltán** Andrassy-tér 20.

Chronomettre műórák és ékszerész.

Ajánlja kitünően szabályozott óráit és a mostani izlésnek megfelelő ékszereit. A tőle kiadott tárgyakért írásbeli szavatosságot vállal.

Fotoemail munkákat fénykép után arany és ezüst foglalattal készíteni elvállal.

Javítások azonnal és pontosan eszközöltetnek.

☞ Karácsonyi és ujévi ajándékok. ☞

ALFÖLD

SZÉPIRODALMI, MŰVÉSZETI, TÁRSADALMI ÉS KRITIKAI KÉPES FOLYÓIRAT.

FELELŐS SZERKESZTŐ: HONISCH L. ISTVÁN.

ARAD, 1902. DECEMBER HÓ 7.

II. ÉVFOLYAM 24. SZÁM. =====

===== MEGJELENIK MINDEN

MÁSODIK VASÁRNAP. =====

SZERKESZTŐSÉG: SZABADSÁG-TÉR 16. SZÁM.

KIADÓHIVATAL: JÓZSEF FŐHERCZEG-ÚT 22.

Előfizetési ára: Egy évre 10 kor.

Egyes száma 40 fil.

ALFÖLD

SZÉPIRODALMI, MŰVÉSZETI, TÁRSADALMI ÉS KRITIKAI KÉPES FOLYÓIRAT.

Felelős szerkesztő: HONISCH L. ISTVÁN.

SZERKESZTŐSÉG: SZABADSÁG-TÉR 16. SZ.

KIADÓHIVATAL: ARAD, JÓZSEF FŐHERCEG-ÚT 22.

MEGJELENIK MINDEN MÁSODIK VASÁRNAP.

Előfizetési ára: Egy évre 10 kor. Egyes száma 40 fill.

MANGRA ES MÁGLÁS.

Arad, december 4.

Beöthy és Liptai: ez is lehetne a címe cikkünknek: habár a személyek mások is. De a törvényszékhez való cselekmény súlyban egyforma. Beöthy vádjait is elutasította a sajtó bíróság, amint elutasította a temesvári törvényszék Mangra vádaskodását, mert a vizsgálat folyamán beigazoltnak látta Máglás állításait. Beöthy ártott a Nemzeti színház presztizsének és önmagának, és ami szennyese volt: az a bohémság rovására esett, mert hát fellette bohém érzelmeket táplált a nagyságos és hatalmas ex igazgató ur! Ebben különbözik a Beöthy-ügy a Mangráétól: no meg azt még hozzá kell tennünk, hogy az ex igazgató urnak a magyarságán mi csorba sem esett — mert hogy a bohémsége számártöviseket és egyéb nem nemes növényeket termő vad szikes mezőre tévedt, az mindenesetre nem a magyarságának a rovására megy... Csupán azt kívánjuk — Mangra ügyével kapcsolatban a Beöthy ügyéből — regisztrálni, hogy mivel Beöthy igen tekintélyes állásában nem találta fel magát, ott rosszul viselkedett: Szennyes cselekménye által alá ásta Magyarország első és legtekintélyesebb kulturtemplomának a tekintélyét: tehát ezért mennie kellett. A kormány eljettette a nagyságos igazgató urat minden időkre.

Tehát a Liptai-féle hecc igen sokba — mindenébe került Beöthynek... És a törvényszéknek kellett bizonyítani, hogy Beöthy nem méltó a Nemzeti színház igazgatói állására. Talán ha a Liptai-féle szellőztetés nem kerül a bíróság elé... Beöthy ma is az ország első kultur intézetének az igazgatója lenne és a magyar kormány hallgatna tovább is mint hal a vízben. — Éppen így hallgatott és hallgat most is a magyar kormány a Mangra megerősítése ügyében... Máglás, az

egyszerű igénytelen román hirlapíró kell hogy bizonyítsa azt, hogy Mangra nem való a tekintélyes főrendiházi tagságra jogosító püspökségre. Igen, a kormány hosszú három negyed évig mitsem ad a magyar közvélemény és a hirlapok ítéletére, hanem hallgat, mélyen hallgat még ma is.

... Egy Máglás nevű fiatalember kell, hogy bizonyítsa azt a kormánynak (a törvényszék igazságos hozzájárulásával), hogy Mangra tényleg hazaáruló, hogy Mangra tényleg sikkasztott, hogy Mangra tényleg erkölestelen életet élt... hogy Mangra elkövette mindazt, amiért a magyar közvélemény és a magyar sajtó tiltakozott, hogy Mangrát a püspöki székben megerősítsék.

Tehát annyira jutottunk már, hogy fölfelé a magyar közvélemény ítélete, a magyar sajtó felvilágosító szelleme el nem hat; mit sem ér a tiltakozás, mit sem ér a jogos harag megnyilatkozása. Mind erre csak fittyet hány a magyar kormány... Vagy arra vár a kormány, hogy a tábla és kuria is elismerje Máglás állításait... Miféle önálló magyar miniszterium az, mely nem a magyarság fajszeleleme szerint cselekszik, miféle önálló kormány az, mely még a haza belső ügyeiben se tud tétovázás nélkül határozni és cselekedni. Miféle kormány az, melynek egy igénytelen román fiatalember kell hogy bizonyítsa azt, hogy a magyar önálló (?) miniszterium milyen tehetetlen, milyen nem önálló!

— Hát bizony olyan ez az önálló magyar kormány, amely lefelé csak szives előzékenységéből tudja és teszi ezer esetben egyszer a kötelességét. De azt is féli és rettegi, hogy felfelé rossz néven fogják venni.

Magyar államiságunk ezeréves fennállásának tudatában bizony arepítő reánk, hogy felfelé ennyire semmibe se veszik a mi jogos követeléseinket, És vérig felháborító az, hogy

csakis Máglás a fiatal román hírlapíró állításának törvényes beigazolására lesz csak Mangra elejtve, egyáltalán hogyha a kormánynak a magyar közvélemény megnyilatkozásának mellőzésével — (amint eddig tette) a temesvári törvényszéknek igazságérzete elég dokumentum lesz arra, hogy most már minden halogatás nélkül adassék tudtára Mangrának, hogy álljon el a püspöki széktől szépszerével, ha nem akarja azt, hogy onnét elkergetve legyen.

A színigazság az, hogyha Máglás nincsen, hát bizony a magyar állameszmének a legádázabb ellensége Mangra bizony, bizony meglett volna erősítve, mert az a szándékos halogatás a megerősítésben, csak a hangulatok lecsendesüléséhez időt nyerő politika volt... Hogyha Beöthy-t tulzott bohémsége miatt menesztették, ám ez szükséges kényszerűség volt... de hogy Mangra még mindég megválasztott püspöke egyházmegyéjének, ez nem szükségszerűség a kormánytól — hanem arcipirító hanyagság... És hogy őt megerősítésre ne ajánlják, az sem szükségszerűség, hanem egy magyar független kormánynak a legbecsületesebb kötelessége Máglás vádaskodása és a temesvári sajtóbírótság ítélete nélkül is.

HOnisch L. István.

VÁGYÓDÁS.

Mutatvány Dóczy Lajosnak Schiller-fordításaiból.

Ah, e völgyből, ah e ködből.
Hol a szem homályba vész,
Mentő utat, vajh ki mutat?
Áldva lenne az a kéz!
Ott fenn dombok, kies lombok,
Örök-ifju zöld vidék . . .
Volna szárnyam, hogy bejárjam,
A dombokra szállanék.

Hallok esengést, messze zengést,
Égi béke hangjait,
Kedvlehelő édes szellő
Hlatokkal andalít,
Arany gyümölcs fénylik onnat,
Kincsesel terhes minden ág,
És nem fogy el és nem fonnyad,
Mely ott nyílik, a virág.

Oh, e napsütött dűlőre,
Mily boldog, ki fölmehet,
Ah, e esüések levegője
Milyén üdítő lehet!
De elzárja vad víz árja
Tajtékozva utamat,

Partom' esapja bősziült habja,
S felő szívem elriad.

Látok, látok egy naszádot,
De kormányos nem akad . . .
Csak be bátran! Vitorládban
Élet vagyon, szél dagad.
Hinni kell csak, és kell merni,
Zálogot a sors nem ad,
Csak egy esuda bír emelni
A csodák honába át.

KRÓNIKA I.

ZSINDELYKE ÉSZREVÉTELEI.

Ellesett párbeszédéből,

— Amint értesültem, az egész magyar sajtó alig néhány napilap kivételével üdrivalgással fogadja Erdős Renée verses könyvét . . . Csodálatos, hogy mennyire megváltozott ennek az asszonyköltőnek a lelkivilága, nekem a szó teljes értelmében ideálm volt Erdős Renée mint versíró, Például „Leány álmok” című versesköteletből sok verset be is tanultam, többek közt ezt is:

Mi is az élet?

Mi is az élet édes istenem?
Csak tegnap hallám dajkám lágy dalát
Csak tegnap vett ölebe jó anyám:
S ma már a sorssal vívok vad tusát,
Ma már ezer gond sulyosul reám.

Egy percel tavaszt hoz, dalt és ébredést,
Ezer reményt, mely szebb jövőbe hat
A másik perc magával visz reményt,
Tavaszt, madárdalt és virágokat!

Mosolygunk, sirunk, csaljuk Önmagunk,
Hiszünk vakon s csalódásért szenvedünk,
Álomban élünk, élve álmodunk
Mig megfásul, vagy meghasad szívünk,
Mi hát az élet édes istenem?

Hát kell-e szívhezszóllóbban leírni egy leány ábrándteli lelki világát . . .! És csodák csodája Erdős Renée második kötete hihetetlenül más lélek, más szívsgalga versek.

Hazulról kaptam egy kis csomagot és a *Magyar Szó* politikai napilap két lapjába pakolt valami apróságot az anyuskám, bizonynyal nem sejtette, hogy milyen örömet szerzett nekem az újságnak eme két lapjával: *Irodalmi lecke* címen két oldalon tárgyalja a *Magyar Szó* Erdős Renée verseit. Olyan részletességgel, hogy az szinte példás. Hogy megérdemli-e Erdős Renée ezt az erős kritikát, azzal én mit sem törődöm.

Én csak azt csodálom, hogy mennyire meg tud egy nő szív változni. Igazán csodálatos versek lehetnek azok, melyekből a „Magyar Szó” idéz borzasztó kritikájában itt ott egy-egy versszakot. A leckéztető kritikus így ír az én volt költőnő ideálomról:

„Nem is az a baj tehát az újabb irányban, hogy szerelmi szenvedélyeket fejez ki, — az a baj, hogy csupán csak az ösztönöket és gerjedelmeket szóltaltatja meg, ezeket sem fenséges hatalmukban, hanem csak ingeres, — pikáns — csiklandozó mivoltukban.

Merészek az előttünk fekvő könyv dalai is, — de e merészség nem a teremtő költő bátorsága, hanem csak a hibáival tüntető, tévelygő író merészsége. Abban merül ki e bátorság, hogy olyan dolgokról zeng egész nyíltan, amikhez a világnak semmi köze s amik négy fal magányából kiragadva, a nyilvánosság elé állítva, izlésünket sértik. Nem költői merészség ez, hanem költői izléstelenség ez, annál súlyosabb, mert női részről történik, holott éppen a nő igazi jellemvonása az, hogy tartózkodón zárkózik el a nyilvánosság kutató és léha pilantásaitól.

De éppen az a tény, hogy az író nő abban véli di-esőségét találni, hogy szinte példátlan nyíltsággal tárja fel a magánélet minden gerjedelmét és élményét, amihez a nyilvánosságnak semmi köze sincs: bizonyítja, hogy ez írdnő voltaképp csak hívalkodik mindazzal, voltaképp sokkal jobb, mint amilyenek magát feltünteteli, csak egy szerencsétlen iskola hatása alatt állva, így vél sikert arathatni. Hiszen ha valóban olyan volna, amilyenek magát festi, ha mindaz, amit dalol, nem volna pusztán elképzelt és kieszelt indulat és élmény: — akkor mélységesen hallgatna is arról.

Hiszen tudjuk, hogy azok az író nők, akik az életben igazán gyarlók, művdikben rendszerint éppen a romantikus föllengzésben akarnak kitűnni, hogy gyarlóságukat elpalástolják. Az már emberi sajátság, hogy hibáinkat leplezzük. S nem lehet igazi hibánk az, amelylyel nyíltan kérkedünk. Mert az már a legkritikább eseto a léhaságnak, midőn valaki már nem is tartja érdemesnek hibája szépítését.

Erdős Renée is csak tetszeleg magának a „verismus”-ban. Ezt bizonyítja néhány szívből eredő dala. De éppen ezért kell kiméletlenül és fentartás nélkül ostoroznunk irányát, — hisz ez egy iskola iránya és ez irányból a jobb irodalmi sorsra érdemes író nő még kiépülhet. S hogy kiépülhessen s maga visszariadjon attól az uttól, amelyen eddig költészete haladt, ime, csokorba kötve nyújtjuk itt e „költészet” virágait. Érezzük, hogy szigoruak vagyunk, midőn dalait idézzük, mert azoknak jobb lenne homályban maradniok, de e tehetséges írónőt már csak ily erős gyógymóddal lehet helyes utra téríteni.

Azon kezdő a költőnő mindjárt a könyv első ciklusának első dalában, hogy meglátva kedvese ajkán a vágynak piros mosolyt, hozzásimul a homályban és

Ajkát az ajkam megkeresi csókkal,
Hangtalan hosszú esők, vágyó, reszketeg —
S fülébe sugom lágy, szerelmes szökökkel:
„Én uram, paranesolj, mondd, hogy mit tegyek . . .”

Ezzel a csattanó kérdéssel és ezzel a néhány . . . . . tal végződik a költemény. Az olvasó kitaláló képességére van bízva a kérdésre való felelet. Ezt nevezik a „verizmus”-ban sokat sejtetésnek. Az a kérdés, különbee, hogy mit tegyen a szerelmes nő, más költeményekben is foglalkoztatja a költőnőt, nevezetesen „A lehelleted úgy perzsel, úgy éget” kezdetű dalban, melyben azt zengi:

Csóköltál máskor is ily hévvel épen,
A fojtó tűzár ellepett egészen,
De soha így, ily izzón, esztelen —
Mondd, mit akarsz velem?

Majd elzengi, hogy fél a tüztől s mégis szomjazza, „futnék előled, óh, de ne ereszsze el” s így végzi:

... Takard be az arcom . . .
Oh sejttem, ez lesz legutolsó harcom,
Gyönyörű, kínos, édes küzdelem —
Mondd, mit akarsz velem?

S ha lenne olyan olvasó, aki a rejtelmes kérdésre nem tudna magától választ adni, az sokszorosae megtalálja a választ a kötet számos költeményében. Így — hogy a sok közül egyet kiragadjunk — ott van a találó válasz az „Álmodástól védj meg, istenem” kezdetű hangulatos dalban, melynek utolsó öt sora így hangzik:

A szeme fényes és piros az ajka —
És én úgy cselekszem, a mint ő akarja,
Ölelem hévvel, hogyha ő ölel,
S ha izzó ajkam rám tapadva éget:
Gyönyörrel szívom belőle a vétket.

Ime, amit egy vers csattanós befejezésében kérdezett, arra egy másiknak ugyancsak csattanós végében magadta a választ. Ezt nevezik e költészet csodálói verista bátorságnak s valószínűleg erre gondolva, írta egy nagyhirű írónk elragadtatással, hogy e költészetben „több a bátorság, mint egy egész huszárezredben.”

— Hát kedvem volna a Magyar Szó egész kritikáját leírni, de mivel nem értem teljesen e leckéztető hang célját: hát csak eddig mentem a reprodukálásban. Az mindenesetre érdekes, hogy egy költőnőben több legyen s bátorság, mint egy egész „huszárezredben.”

Ebből a kritikából itélve és mérlegelve az idézett néhány versszakot, meglehetek arról győződve, hogy hiába fogom kérni az anyuskámat, hogy vegye meg és küldje el nekem Erdős Renée újabb verskötetét . . . De ha karácsonyra haza megyek, azon leszek, hogy megszerezem e megváltozott nő-költőlelek versben megnyilatkozott verizmussal telt kötetét. Hogy tulajdonképen „verizmus” alatt mit értek, azt úgy indirekte fogom megkérdezni a drága tantimtól.

A tantim azt írta, hogy Szoyer Ilonka hangversenyzett Aradon. Bizony erre az alkalomra nagyon szerettem

volna otthon lenni, mert személyes ismerős vagyok a szép művésznővel, igen sokszor bicikliztünk együtt.

Az édes Zilahi jól tette volna ha néhány előadásra Aradon marasztotta volna Szoyer Honkát, bizonynyal nagyobb érdeklődéssel fogadná a közönség ennek a művésznőnek a vendégfellepését, mint a Danczkayét fogadta. Csodálatos, írja a tantim, hogy még e szép hangu opera énekesnő vendégszereplésével se telt meg a színház.

Böhm Adolf sikkasztásaiból kifolyólag, mivel az összes aradi lapok halgattak két napig, ezért kegyetlenül meggyarusította valaki a hírlapírókat. Csodálatos dolog, hogy csak hetek mulva vette észre két hírlapíró, hogy a nagyon olvasott újságban tulajdonképen megvannak rágalmazva. A tantim írja, hogy ő és az anyuskám éppen a színházban voltak, a mikor *Losonczy Zoltán* hírlapíró halálsápadtan rottott be a pészóterre és odaszól több ismerőseinek, hogy okvetlen versben fogja vissza szívadni az illetővel a rágalmazó cikket.

— Hát a visszaszívás meg is történt, de nem versben, hanem alaposan bűnbánó stílussal, prózában. Ez mindenesetre csak érdem: a rágalmazó cikk írójának, hogy belátta szörnyű tévedését és gladiatori kirohanását egy város újságírói ellen csak: „akaratlanul megtörtént sérelemnek” nyilvánította.

— Csak azt nem értem, hogy lehet egy a lélekben élt *meggyőződés* impresszió hatása alatt írt cikkeket a komikum alapgondolatával elütni, vagy összetéveszteni, pláne ha még a *meggyőződés* írott cikkkel sérteni sem akarunk — a mikor pedig azzal tulajdonképen céltudatosan és ugyszólván meggyőződéssel rágalmaztunk . . . Most már vajjon nem haragszik Losonczy Zoltán, a miért nem versben történt meg a visszaszívás? . . .

Azt is szeretném tudni, hogy miköze a színi kritikusságnak a rágalmazó cikkhez.

— Arra pedig felette kíváncsi vagyok, hogy az örökifju Benedek Árpád szerkesztő — mit szól ahhoz, hogy az ő (önönmagát színikritikusí minőségében görög-tűz mellett leplezett) munkatársa — *persze akaratlanul* őt is megrágalmazta akkor, mikor a helyi újságok halgatásáról zengett.

— Arra is kíváncsi vagyok, hogy mit szólnak most a nyilatkozathoz *Illés* és *Kopár* urak, akik csak három hét mulva tudták meg másoktól, hogy milyen szemenszedett komikus alapgondolattal esett rágalmazó megvilágításba az aradi zszurnalisztika becsülete . . .

Kopár urat már személyesen is ismerem és tudom, hogy jószívü, szaladni hagyja a cincogó egeret még a szobájában is (ő mondta nekem egyszer a korzón) de *Illés* urat (kár hogy személyesen nem ösmerem) a mint hírből hallottam, sokkal komolyabban fogju fel az inkriminált cikket és nem fog megelegedni még azzal sem, ha a visszaszívás versben: szökő-szökő és pattogó jambusokkal fog megismétlődni.

Hála a közeledő karácsonyi ünnepeknek, nemsoká újra meglátom az én kedves városkámát és mindenesetre

keresni fogom az alkalmat, hogy Illes urral, (aki már otthonlétemkor is feltűnt szép fekete szakála és elegáns külseje miatt) megismerkedhessem.

Zsindelyke.

SAISON.

NÉPSZAKÁCSNÉK.

Arad, december 1.

Kedves Honisch!

Talán már értesült arról, hogy mult heti kihallgatásomnak mi volt az oka.

Ha talán nem tudná, ime, megírom. Elment a szobalányom, a Juliska, az a szentelen cudar, hogy a macska, pardon . . .

Hát maga adjon hátát az Istennek, hogy nem háziasszonynak született. Mit tudnak maguk férfiak kellemetlenségről. Azt mondják, a eselédügy mindinkább lehet képez. Mit, hogy teher. Az elemi esapásnál ~~rosszabb~~ rosszabb a rossz eseléd.

Most itt vagyok szobalány nélkül, azaz magam vagyok a szobám lánya. Látja, Honisch, a keserűség visz alá, hogy ilyen kin-szellemességeket produkáljak.

Azóta, hogy az a Julis (itt ökölbe szorul a kezem, egy udvarlóm szerint: a kiskezemet,) szóval mióta Julis elment, én beteg vagyok. Na, mit is írok. Nem beteg, hanem félőrült. De mérnökne barátám anyósa kilátásba helyezett egy ügyes leányt s most már némileg meg vagyok nyugodva.

Ha már a eselédügynél tartok, akkor rátérek arra, a mit magának meg akartam magyarázni.

Ha igaz az, hogy a konyha legszebb díszé a jó szakácsné, akkor még igazabb az, hogy a népkonyha legszebb díszé a szerény szakácsné. A népkonyha szakácsnéja rendezen gazoag urihölgy, aki a maga konyháján alig-alig, de a népkonyhán, a nyilvánosság előtt annál többet sűrög-forog, aki vezet a dobot, mikor a tészttát a levesbe teszi, aki megkondítja a harangokat, mikor az „ein brennt“-t kavarja s aki mindig az újságba kerül, mint önfeláldozó népszakácsné, hogy így rövidítem a népkonyhán sűrögő-forgó urhölgy kollegáimat.

Mért a cintányér, mért a vásári kikiáltó, mikor nyomorgó gyermekeket etetnek. Amit lelüggőnyözött, sötét kamrákban kellene megtenni, ahhoz az újságokban csődftik a közönséget. Hadd lássák minél szélesebb körökben, milyen jó étvággyal majszolják azok az éhes proletár csemeték a kegyelem alamizsnát. Hadd gyönyörködjenek a kiválasztott jó ismerősök és barátók abban a felséges színjátékban, melyet jótékonyágnak neveznek s melynek elengedhetetlen kelléke: a nyilvánosság.

Mennyivel belátóbbak, mennyivel gazdaságo-

AZ „ALFÖLD“ SZÉPSÉGROVATA.

Dr. Issekutz Lászlóné.

Weisz H. felv.

sabbak azok az angol nők, kik megtiltják s lehetetlenné teszik a népközönségnek a gyönyört, mikor a szegénységet eltiporják.

„Nem szabad a szegénységből kioltani az önérzetet“ az első és „Nem szabad u játékonysággal hivalkodni“ a második kelleke a jól feifogott jótékornyságnak.

Az önérzetet kiölik abból a szegény iskelés gyermekből akkor, mikor ezer kíváncsian tolakodó és a jólét jóllakottságától gyönyörködő nem nézi végig, mint fogyasztják az apró proletárjelöltek a másét. Ez a gyermek, akit már zsenge korában hozzászoktatnak ahhoz, hogy a társadalom görögütözes házimulatság keretében nyujtsa ki a megélhetés eszközeit, később, az önálló gondolkodás kozában is követelni fogja ezt. A nyilvánosság lerágja róla a vékony szégyenérzetet s felnőtt korukban az ily módon önérzetüktől megfosztott segélyezettsek sohasem fogják restelni a baksist. Pedig a jótékonyságnak az volna a célja, hogy a megajándékozott érezze az ajándék megszégyenítő voltát, *örökedjék olyan hely zetbe, hogy ne klljen ajándékot elfogadnia.*

A cintányéros etetés mellett azonban a gyerek elveszti lába alól az önérzet munkára sarkaló talaját, nem törődik vele, szégyen-e az ajándék elfogadása, vagy nem, hiszen kicsi korában óriási közönség előtt etté a másét, és csak saját nyomorusága által megérdemelt kenyerét.

Hogy a jótékonyság gyakorlásában különösen

itt Aradon nem tartják be ezt a második feltételt, hogy „csak szerényen“, ez már a társadalom egyes rétegeinek feltűnési viszketegében gyökerező hiba.

Oh, milyen szép és mégható elenet ez, mikor az első, vagy az utolsó ebédnél a népkonyhai titkár odaáll a gyermekek elé és kenetteljes hangon kőti a lelkükre, hogy dicső jóttevőjükért, aki minden drága idejét, (kivéve mikor minden hétén zsurt ad), a gyermekek gondozására fordítja, mindennék imádkozni, el ne mulasszák, a kegyes jóttevő urat és emberbaráti segitőtársaik emlékét, arcvonásait jól szívükbe vésni, s milyen szép ez, mikor a gyermekek kegyes jóttevője, *csaknem* sirásra fakad a megindultságtól s szerényen elhárítja magától a gyermekeket, kik jóttevő kezeit meg akarják csokolni (akkurát úgy, a hogy a titkár ur azt nekik ebéd előtt megparancsolta.)

Milyen szép ez, ugye kedves Honisch. S mennyi méreg van ebben. Ha Isten és páduai Szent Antal segítségével egyikük-másikuk önálló ember, iparos, vagy a mi szintén nem lehetetlen, köztisztelt, független polgára lenne a városnak, milyen értelmekkel gondol az vissza népkonyhai emlékeire.

De vessünk fátyolt a társadalom eme sötét képeré és . . . szaladok a konyhára, mert kifut a leves.

Oh, az a undor Julis. Éppen ilyenkor hagyott itt, mikor sok a dolog. És tudja mért ment el tőlem. Mert reggel mindig ő olvasta legelőször az ujságokat, s nagyon megaprehendált, sőt el is ment, mert azt mondtam neki, hogy ezentul be kell vinni az ujságokat az uramnak.

Áldja isten

EVELINE.

U. i. Szinte elfelejtettem megírni, hogy azt mondták nekem, hogy Parlagi Kornélia a szemét festi. Igaz lehet ez? Pedig olyan szép.

EVELINE.

A KÉTELLEKŰ ASSZONYOK.

Irta: Liptófalvi István.

(Vége.)

Már közel két éve, hogy Palma Barkótyz felesége volt. A szelid lelkű nőnek látszó asszony semmi okot sem adott arra, hogy a férj kételkedhetett volna.

Barkótyz nem is volt féltékeny a feleségére megbizott benne. Pedig az utolsó időben bizony sokan udvaroltak a szemre való szép asszonynak, de a festő ügyet se vetett arra, sőt örvendett, hogy foglalkoznak a feleségével. De azért két év óta soha sehova se ment el egyedül az asszony. Ha otthon a férje barátai és jobb ismerősei foglalkoztak a felesé-

gével, de azért a férj mégis szem előtt tartotta azt, hogy asszonya egyedül ne járjon az utcán.

Barkótyz házasságának második évfordulójára Pálma már anyának érezte magát . . . de fizikai gyengesége következtében hiába volt abbéli öröme. Beteg lett — és közel egy hónapig ágyban fekvé siránkozott azon, hogy ő nem lehet anya . . .

Az orvos egy jónévű fürdőt ajánlott Pálmának, ahova a férj el is kísérte a feleségét: ott időzve vele néhány napot, visszajött Budapestre.

*

Pálma levelei megnyugtatták Barkótyzt, sőt örvendett, hogy — a mint Pálma írta — Iza bárónő is a fürdőn van, együtt étkeznek, együtt sétálnak és igen, igen jó barátságban élnek . . . Van néhány udvarlójuk is, de a bárónőnek több, mint neki . . . Azaz neki csupán egy fiatal hadnagy teszi a szépet, a kinek az ezrede itt a környéken gyakorlatozik és a ki különben igen naiv zöld fiu. Iza bárónőnek egy régebbi ösmerőse, ő is mutatta be neki, a ki különben csak tartalékos tiszt, gyakorlatokra van bevonulva, civil életben pedig ugyszólván deák, mert még csak most lett bölcsészeti tudor.

Amíg Pálma gyógyult és jól mulatott a fürdőn Izával együtt, addig Barkótyz szakadatlanul, szorgalmasan festett, művészi ambíciója nap nap után visszatért — most nagyobb kompozíción törte a fejét, amit ha megfest, világhírűvé fogja őt tenni.

A tettvágyától lázban égő művész ember lelke világért se gondolt arra, hogy a míg ő sorsuk fényessé tételén fáradozik, addig őt a minden ízében tisztességes nagyratörő férfit becsületében megrabolja az, a ki miatt majdnem koldusbotra jutott és a ki miatt föláldozta önmagát, szívével, lelkével, művészetével egyaránt, de hogy sejtette ő azt, hogy u sors egy újabb csapást fog reá mérni.

A világot meghódító óriási festmény kompozíciójának a vázlatát vetette vászonra a festő . . . A mikor egyszerre csak óriási vágy szállotta meg, hogy feleségéhez utazzon, már három hete, hogy távol volt Pálma. — Azóta meg is látogatta volna, ha Iza báróné ott nincs. De ő nem akart ezzel az asszonnyal találkozni — Elgondolta, hogy több az ő nyugalma annál, mint amennyit nyujtana e kétlelkű asszony szerelme neki. Nem kívánta neki semmi ize ezt az asszonyt, aki különben talán már el is feledte őt . . .

Barkótyz ezen a napon sehogyse ha'adt a vázlatlalt. Éppen letette a rajz őnt, mikor a levélhordó egy kis illatos levélkét hozott a számára. Azt hitte, hogy a feleségétől jő, de nem. Az irás igen ismerősnek látszott, de azért hirtelen még se tudta elképzelni, hogy ki irhat neki onnét, ahol a felesége fürdőzik.

— Alig hogy felbontotta a levélkét, ráösmert az elferdített gyöngybetűkre:

„Ismerem Önt. És végtelenuil nagyrabecsülöm, tehát azért figyelmeztetem . . . Jöjjön ide és vigye haza a feleségét, mert Ön nem érdemli meg, hogy megcsalják . . . de még ma, mert talán már holnap késő lesz . . . Egy jóakarója.“

— Kétség kívül Iza írta ezt a levelet, megsebotránkozott rajta, hanem azon módon összehajtotta és pár intő sor kíséretében elküldte a feleségének azzal a megjegyzéssel, hogy néhány nap mulva hozzá utazik — nem azért, mintha kételkednék, de elvégre is illő, hogy már meglátogassa őt.

*

Pálma mikor az urának megírta, hogy van egy naiv zöld fiu udvarlója . . . már a rákövetkező napokban ezzel a zöld fiuval kegyetlenül meg is csalta az urát, minden nagyobb lelkifurdalás nélkül. Hogyha viszhangot is keltett lelkében az a tudat, hogy Barkótyz talán még se érdemelte meg ezt a kétlelkűséget tőle — azzal vigasztalta magát, hogy Barkótyzt ugy se vette el őt szerelemből és minden bizonynyal ő se volt mindég hü hozzá. — Mert az ő meggyőződése az, hogy a férje minden bizonynyal megcsalta őt Iza barátnéjával . . .

— Barkótyz levelét Pálma megmutatta Iza bárónőnek, — a ki idegesen mondta — mi közöm nekem a ti családi ügyetekhez és azzal ott hagyta Pálmát az udvarlójával együtt, megvetéssel pillantott rájuk — és elkében sajnálta balga szerelmesét, aki annyira becsületes szívé, hogy ügyet se vetett ő reá — egy ilyen hitvány asszony miatt, mint Pálma . . . Ezen a napon Iza bárónő el is utazott a fürdőből, nem akart találkozni azzal az emberrel, akit neki csak gyűlölni, vagy szánni lehetett.

*

Pálma, hogy az urát tévutra vezesse, neki uszította egy teljesen idegen embernek, a ki sok ideig fxirozta őt — és állítólag egy levelet is küldött neki, de ő nem fogadta el. Barkótyz azonnal provokáltatta Pálma udvarlója — a kinek még hálálkodott, hogy megvédte feleségét az alkalmatlankodástól — és a fürdőigazgató által az idegen tisztességesen kimagyarázta magát, hogy ő mit sem tett rossz szándékból. Levelet pedig még kevésbbé irt — és különben is nagyon sajnálja és bocsánatot kér, ha ő nagysága félremagyarázta őt.

Barkótyz érthető ingerültséggel érezte feleségével, hogy valami lappang ebben a dologban, a mit nem tud megérteni . . .

— Még az nap hazavitte Pálmát az ura . . . A naiv zöld flut, a tartalékos hadnagyot meghívta Barkótyz . . . hogy ha Budapestre jön, látogassa meg őket.

*

— Addig csábitotta a nyugtalan vérű Iza bárónő Barkótyzt — a míg az egyszer engedett a meg-

hívásnak és meglátogatta őt . . . Ez körülbelül három hónap múlva történt a fürdői szezon után.

— Iza nem tudott ellent állni a vágnak, hogy fel ne világosítsa azt, akit végtelenül szeretett . . .

— A esókok mámora után — Iza részletesen elmondott mindent és bevallotta, hogy a levelet is ő írta . . . mert nem nézhette, hogy megcsalják azt, akit ő szeret . . .

Barkótyz előtt csak most hónapok múlva lett világos minden . . . Most már értette, hogy miért terelte a felesége az ő figyelmét arra az idegenre ott a fürdőn, de most már azt is értette, hogy miért változott meg az ő felesége annyira és hogy miért megy ki majdnem mindennap egyedül . . .

— Bizonytal a postára jár — poste restante — levelekért, mert az ideál külföldön végzi tanulmányait — sugta Barkótyz fülebe a szép Iza, a kit e pillanattól fogva Barkótyz teljes lelkéből megutált — és undorodott a csókjától . . .

— A felkorbácsolt véru művész — ki lelke mélyén végtelen ideális és egoista volt — érthető fájdalommal ment haza. Pálma nem volt otthon. — A férj felkutatott mindent. — És nagyon természetes talált is halomszámra kompromittáló levelet . . . Pálma a kézzel fogható bizonyítékok láttára bevallott mindent . . . Térdre roskadt, könyörgött büne tudatában. — De hiába volt minden, Barkótyz nem volt az az ember, a ki megbocsátani tudjon! . . .

*

— Mivel a naiv zöld udvarló félt Barkótyz provokálására a meghatározott helyen előkerülni . . . Azonnal kérte is az ezredparancsnokságtól, mint őrmesternek való beosztását . . . Sőt azután még tovább is ment a naiv zöld fiu: kijelentette a szüleinek, hogy elveszi feleségül azt az asszonyt, akinek tönkre tette az egzisztenciáját . . .

— A szülők persze tiltakoztak s a míg azok meg nem puhulnak — fiuk minden hónapban rendszeren elküldi az apagét — a két lelkü Pálmának, a ki azóta már félvilági lett: Ismeri az ügyvédje. — Ismeri az utca — habár őt — az erkölcsös nőt, ki még halottaiból is fel fog kelni, hogy páratlan női becsületét esküvel is — és végtelen kétlelkü önérzettel bizonyítsa — mindég van valaki, aki megvédelmezzze.

— Hogy a végtelenül naiv s már nem is annyira zöld bölesészeti tudor mikor fogja feleségül venni Pálmát: az bizony a legbizonytalanabb kétesjövő titka.

*

— Iza bárónő mielőtt az urát ezredessé léptették volna elő, elvált az urától . . . Atyja a képviselő pedig az utolsó választások alkalmával elvesztette a kerületét . . . Pedig azt mondták, hogy majdnem fele vagyonát arra költötte . . . Még hozzá egy takarékpénztár bukása miatt a volt képviselő teljesen tönkre

ment . . . Sokan azt beszélték, hogy a milleniumi kiállítás alatt egy pezsgős sátorban árusító feltűnően szép feketére festett haju hölgy nagyon hasonlít a volt képviselő, Iza leányára . . .

*

Barkótyz, az őszbe csavarodó festőművész, kinek a két lelkü asszonyok tönkre tették a fényesnek ígérkező karrierjét és lelkét keserű megpróbáltatásba sodorták, újra Párisban próbál szerencsét, a mi már aligha fog neki kedvezni ebben az életben . . .

H E L É N.

Ira: NIKÉLSZKY GÉZA.

Eltévedt lélek! fel vagy oldva,
Mehetsz utadra! Szárnykibontva
Repülhetsz újra szabadon —
Bucsúcsók ég az ajkadon.

Feloldozál tehát valóban,
Nehéz bilincs hullott le rólam.
Hő szenvedélyed elgyötört,
A testem, lelkem összetört.

Mindenbírásoddal beteltem.
Innen tudom, hogy férfi lettem,
Újra az lelkem, ami volt,
A melyen nincsen semmi folt.

Megnövök a szemedben újra,
Hogy vérem szived' megboszulja,
Kit szerettél, ki szeretett:
Egy ifju volt, egy jó gyerek.

Tagadj meg, mint én megtagadlak!
A régi szivet, régi ajkat
Ugy sem találád fel soha —
Elűz egy férfi mosolya.

Emlékedet rongyos kedélylyel
Egy méla férfi tépi széjjel.
Ez volt szerelmed alkonya
Forró nyár vesztés asszonya.

Kis boudoirod nemsokára
Doh,- por,- penésznek lesz tanyája,
Rólad kevesebb szó esik
Élsz, vagy nem? — számba sem veszik.

Szived kihül. Teled közelget.
Ez volt az utolsó szerelmed! . . .
Ám szeretsz — ártatlanul,
Bűn nélkül s viszonzatlanul.

EGY LEÁNY TÖRTÉNETE.

Regény.

Írta: GILBERT.

[1]

Az élet, e jelenkor nehéz napjaiban, mikor a kenyérért való nehéz küzdelemben az emberek nagyrésze a világfájdalommal telten, nem érnek arra rá, hogy egymás ügyével, bajával foglalkozzanak . . . A szerencsétlenségbe esett családokról, egyesekről; elzüllött ifjakról, elbukott leányokról, gonosztevőkről, az öngyilkosságba üldözött szerencsetlenekekről csak addig beszélnek, a míg egy más, egy újabb esemény elő nem adja magát. Nem kutatják azt, hogy tulajdonképen a szerencsétlenségbe sodort család, elbukott leány, az öngyilkosságba kergetett, felkorbácsolott léleknek, szívnek, tulajdonképen mi is okozta, talán meg nem érdemelt kegyetlen sorsát? . . .

— Az emberiséget és az egyeseket ért rettenetes fájdalmak dacára: a világ folyása egy és ugyanaz marad — az örökösen jobb jövő remények a beláthatatlanságúg . . . Az emberiség, a világ egyetemben szüntelenül új emberek születésével, egy végtelen tragédiát él . . .

— Ehhez a végtelenül zürzavaros tragédiához az életben egyesek olyan megrázó epizódokkal járulnak hozzá, hogy ha arra alkalom nyílnék megfigyelni — lélektanilag becsolni és megkeresni a rettenetes sötét tragédiának a megvilágításához vezető fonalat, akkor sok sok ember másképen ítélné meg a gonosztevőknek majdnem kárhozatra született egyéniségét. Sok ember több szánalommal lenne a szerencsétlenségbe sodort család iránt és ugyszólván az önhibáján kívül elbukott leány iránt is szívesebb érzellemmel lenne a társadalom és nem lökné ki az utcára. Az aszfaltról a sárba nem kergetné a nőt, a mai kor kérdőjelét, ki a megélhetés iránti nehéz helyzetében, szüntelenül a férfit, a férjet keresi . . . — Kiben megtalálni véli egyéni szabadságát, igen kevés esetben: szíve óhajtott boldogságát . . . Legtöbb esetben a nő, a férjhezmenésben a kenyerét véli megszerezni . . . Azt a kenyeret, a mely a mai korban igen keserű szokott lenni: az olyan nőknek, a kik megalkudva szívükkal, lelkiismeretük, vagy a hiúság, a környezet, a szülők, a rokonok befolyása által a szabad akaratnak rabbilinéseket viselő pózos korszellem hatása alatt, azt teszik, mit szívük, lelkük a legkevésbé sem óhajt.

— Hogy a mai korszellem hatása alatt az emberek milyen boldogtalanok, azt alig kell bizonyítani. Ugy a nő, mint a férfi áltatja egymást, szinlel mindkettő a végtelenségig. Kiveszett az ilyen lelkekből az egyéniséget nemesítő táplálék, az önérzet . . .

— És ez a társadalmi állapot a legmagasabb köröktől kezdve, a műveltebb középosztályig, sőt még lejjebb is, majdnem mindenütt tapasztalható, a hol a külsőségekre a divat miatt adni szoktak valamit.

Mert hát a divat kor szelleme kormányozza még a szegény ember családi életét is . . .

Történetünket még egy-két fokkal lejjebb való társadalmi életből merítjük. Onnét, hol a leánygyermek kerges lábaeskája kilátszik a félretaposott sarku rongyos kis cipőből . . . A fiugyermek pedig száraz kenyérhajjal a zsebében, rongyos könyökű kabátkában fogvacogva a hidegtől megy az iskolába, a honnét még délben se igen szeret haza menni, mert meleg szoba és meleg étel csak nagy ritkán várja őtet otthon . . .

A milliók közül van történetünk hősnője kiválasztva, kinek sorsa hasonló sok, sok más leányéhoz, csak azzal a különbséggel, hogy ő benne a szív és a lélek romlottságát semmiképen se tudnók megtalálni. A porban és az utcán fejlődött egyénisége, a szenvedés maga, — már a későbbi környezetben megesiszolódott és el is bukott, de önhibáján kívül: családjának szerencsétlensége sodorta az élet utvesztő lejtőjére, a honnét csak egy lépés volt az az örvény, melynek feneketlensége telhetetlenül szedi és nyeli áldozatait, mindaddig, míg ember lesz a föld hátán.

* * *

— Mind lehullott már a földre, mi a természetnek üdeséget és szépséget kölesönöz: lehullott az az utolsó sárga falevél is abban az udvarban, a hol éppen most kezdte meg a pap a temetési szertartást . . . Mint minden temetés, ez is szomoru volt, itt is sirtak az emberek nagyja és apraja egyaránt . . . A koporsó mellett egy férfi állt, a ki a közép természetű embereknél kisebb volt, s ezt a hátközepén egykor eltört deréksont kidomborodó forradása okozta: mi által a törzse nem fejlődhetett ki. Ez az ember férje volt a meghalt nőnek. Egy eselédleány volt még a koporsó mellett két gyermekkel, a kisebbiket, a leánykát a karján tartotta, a másikat pedig a kis fiut a kezén fogta . . . A eseléd is keservesen sirt, mivel könyeit a gyermekek miatt nem tudta törölni, tehát a fájdalomnak és a szánalmas részvétnek, e szívbeli megnyilatkozásnak könyei feltartóztatlanul gördültek végig az egyébként piros, pozsgás arcán. A gyermekek bambán, szótlanul nézték a nekik különösen szokatlan, szomoru szertartást.

Mit tudták ők azt, hogy anyjuk az alig huszonnégyéves ifju asszony már nincs többé . . .

— Pedig mennyire szeretett volna még élni, nem magáért, hanem két kis gyermekéért, a kiket nem akart sehogyse árván hagyni. Az elhagyatottság sötét örvénye lebegett lelki szemei előtt, mikor betegágyában arra gondolt, hogy gyermekei az élet nehéz küzdelmeiben anyai gondoskodás, anyai szeretet nélkül fognak vergődni. A férjében nem bízott, nem azért, mintha az rozslékű, szívtelen ember lett volna, hanem tudta, hogy a világgal végtelenül meghason-

lott, elkeseredett embernek az ő halála után nem lesz elég türelme elviselni azokat a nehézségeket, mi ilyen két kis gyermek nevelésével jár. Mi már azért is nehéz, mert eddig sem volt nekik állandó otthonuk, hát hogy ha még ő elpusztul, akkor az ő férjének és féltett kis gyermekeinek még kevésbé lesz hosszabb maradásuk egy helyen . . .

A beteg nő kétségbeesetten ragaszkodott az élethez, mikor gyermekeit maga előtt meglátta. De hiába volt minden . . . Jól tudta, hogy már megvannak számlálva az ő percei.

. . . Az utolsó napon, mikor az orvos eltávozott, a beteg nő már csak szakgatottan bírt beszélni. — A kis gyermekek a földön játszadoztak, a férj pedig a beteg ágya mellett ült. Egyszerre csak sírógörcsök fogták el a beteget — a mikor egy kisse lecsillapodott, intett a férjének, hogy emelje az ágyra a két gyermeket . . . Elképzzelhető az a mély fájdalom, mi a szerencsétlen nő lelkében dult . . . Mikor megcsókolta a gyermekeit . . . egy belső roham megakasztotta ajkán a szót. Sötét szemével meredten nézett a férjére majd a gyermekekre és egy erőltetett parancsoló kézmozdulattal gyermekei felé mutatva, megfenyegette könyező férjét . . . Aki megértette a haldokló óhaját, szeretettel hajolt hozzá és sugva mondta: esküszöm, hogy türelmes apa leszek és felnevelem őket . . .

— Nehány másodperc múlva a gondos anya már nem volt az élők sorába . . .

*

Megindult a lassu halotti menet, az utca kíváncsi népe szomorúsággal olvasta az egyszerű feketére festett koporsó feliratát: Garamkéry Mária élt 24 évet. — Szegény, milyen fiatalon halt meg — mondták az emberek. (Folytatjuk.)

AZ „IBOLYÁK“-BÓL.

I.

Lesz-e, lesz-e tavasz még e
Bús tél helyett,
Jön-e még egy dalos, zengő,
Szép kikelet?
Beszél-e még velem a rét
Vadvirága —
És a puszták
Déliabája?

Mint a vándor nyári, fényes
Déliabót,
Ép oly közel látom én a
Boldogságot.
De nincs rá mód, hogy valaha
Elérhessem —
Őrök Isten
Mit vétettem.

II.

Szerelemről, bubánatról
Zeng a madár az ágon,
Ne kételkedj a szivemben
Édes kicsi virágom.
Nem dobogott soha másért,
Nem is fog, csak te érted,
Még szakad, ha fájó szavát
Dobogását nem érted.

Elszáll néha a madár is,
Késő őszel az ágról,
Énnekem is el kell válnom —
El kell mennem e tájról.
Hej, de tudom visszatered,
Nemsokára vissza én:
Édes kis lány, szőke kis lány,
Akkor leszel az enyém.

VARSÁGH JÁNOS.

JÉNA, WEIMAR ÉS LIPCSE.

(Utí jegyzetek.)

A szász Veimar Eisenach hercegségnek, két legtipikusabb szász városa Jéna és Weimar. Mig az előbbiben a tudomány, addig az utóbbiban az ipar és kereskedelem magas fokon áll. Mindkét város lakói szászok, kik ellentétben a jó bajorokkal — mogorvák és hevesek. Jéna nem tartozik ugyan a német nagy városok közzé, de mindezek dacára igen kedves helység, hol az utazó szívesen pihen meg. Egyeteme igen látogatott, sok egyetemi látogató keresi fel ezt más városokból, elvéve akadunk néhány magyar diákra is. A tudomány csarnoka a Fürst-Graben utcában áll. Ez 1857-ben építettett, mellette hatalmas könyvtár van (200.000 kötet könyvvel.) Ugyan ebben az utcában Stoy Folkmar, Fries Jakab, Hase Károly, Ocken Lőrincz és Reuter Frigyes híres emberek szobrait találjuk. Az utca végén emelkedik egy kastély, mely arról nevezetes, hogy itt alkotta Goethe: „Herrmann és Dorottya“-ját. A kastély homlokzatán egy emléktáblán a következő felirást olvashatjuk:

In diesem Hause hielt
Schiller
seine erste Vorlesung am
26. Mai. 1789.

Tehát nemcsak Goethe, hanem költő társa: Schiller is tartózkodott ebben a házban. Erre pedig a jénaiak büszkék . . .

Legnagyobb tere a városnak az Eich tér, melynek közepén egy emlékoszlop áll, melyet a nemzeti öntudat emlékére állítottak fel 1857-ben.

A temetőben találjuk azt a kápolnát, hol Schiller lakodalmát tartotta. Különböen e fontos eseményt egy emléktábla jelöli e felirással:

„Zur Erinnerung and die Trauung Franz Schiller mit Char. von Lengsfeld am diesem Altar den 22 febr. 1790.“

A város temploma, csillagvizsgáló tornya, a Bismarck szobor, gymnásiuma említést érdemel. Az egyetemi hallgatókat „studentoknak“ hívják, kik igen kedélyesek, főjellem vonásuk az, hogy szeretik a sört . . .

— Jéna méltó párja: Weimar, mely szintén esinos város. A vasuti indóház közelében találjuk a város legnagyobb terét, melyet Sándor Károly nagyherceg 25 éves uralkodásának emlékére alkottak. E tér legnagyobb épülete a városi muzeum. Előtte a Vimária kut áll, melynek közelében Ágost Károly mellszobrát találjuk. Azonban legszebb szobra a városnak a Schiller és Goethe szobor, mely a városi színház előtt a legnagyobb díszé és Retschel Ernő német szobrász legszebb alkotása. Mindkét költő úgy van ábrázolva, a mint egyszerre nyulnak a díszőség koszorúja után. A nagyhercegi parkban több emléket találunk. Nevezetesen itt van Goethe kerti háza és a Liszt-muzeum. Ezen utóbbiban már sok hazai emlékekkel találkozunk, mert köztudomásu dolog, hogy Liszt János sokáig tartózkodott hazánkban. Későbbben aztán itt telepedet le, hébe korba el nézegetett Sopron megyei szülőhelyére és néhány nagyobb városban egymás után aratta a babérokot. Öreg korában a magyar királytól 8000 kor. évi tisztelet díjat kapott. Egy alkalommal többen felkérték, hogy alkosson egy királyhymnust. A kérésnek eleget téve, régi kuruc nótákból egy gyönyörű királyhymnust alkotott, melyet a kérelmezőknek el is küldött. Állítólag ekkor azt a választ kapta, hogy: „Rebellis dalokból összetakolt zenemű nem lehet királyhymnus.“ — Ez igen bántotta az öreg urat, ezt a megbántást soha sem tudta elfelejteni. Távól a hazától — Beyruthban halt meg. Nemesak nagy zene, hanem emberbarát is volt Liszt. Művészetével miliókat keresett, melyeket nem magára, hanem a szegényekre és egyéb jótékony célokra fordított . . .

— Weimarnak környéke igen szép. A mit a természet nem adott meg a városnak, megadta azt a környéknek kétszeresen. Ilyen remek vidéken fekszik Ilm fürdőhely.

Weimartól nem messzire fekszik Lipese (Leipzig) melyen mindjárt a megérkezésnél észrevettük a nagy városi jelleget. E hely ipara és kereskedelme igen magas fokon áll. Az anyagi és szellemi műveltségben a lakók szintén előrehaladottak. Az utcákon igen nagy a forgalom, külkereskedelme vetekszik Berlinével. (Sok a prém). Lipese nyugati oldalán egy hatalmas parkot találunk (Johanna-park.) Méltó díszé ennek a Bismarck szobor. Egy gránit tömből kiemelkedő márványoszlopon, „a nagy vaskancellár“ alakja

áll. Úgy van ábrázolva, a mint jobbában kalapját és botját tartja, balját pedig kutyája fején tartja. A gránittömbnél egy kötényes munkás alakja látható, ki számszámját letéve, munkáját abban hagyva eserkoszorut nyújt Bismarcknak.

A Tamás templom közelében folyik az Elster folyócska, mely 4—5 m. széles.

Legnagyobb s legszebb tere a városnak a Postatér, mely sok nevezetes épülettel dicsekedhet. Itt találjuk a színházat, postát, egyetemet (Auguszteum) és a nemzeti muzeumot. Ezen utóbbi igen sok műkincset rejt magáiban. Földszinti termében, Michel Angeló 18 éves korában készített „Pietája“ „Dávid óriás“ stb. szobra van. Klinger, Benedettó de Majanó, Roselinó, Giovanni, Czanach, Rembrant, Kopf stb. művészek képei és szobrai itt láthatók. A város győzelmi emléke igen nagy méretű és szép. Különböleg Németsország telve van győzelmi emlékekkel . . .

Záray Jenő.

A POZICIO.

A kultuszminiszter Fülöp Károly szentesi gimnáziumi tanárt pozíciójával össze nem egyeztethető életmódja miatt felfüggesztette állásától.

A tanári állás — és ez az én véleményem — nem jár azzal a kötelezettséggel, hogy az apagyilkos lelkiállapotát jellemző arculattal járjon-keljen a világban az igen tiszteletreméltó foglalkozás képviselője, Sokan más véleményen vannak. Sokan elvárják a „tanár“-tól, hogy az életben — épúgy mint a katedrán — komoly arccal képviseljen komoly tudományokat. sőt nemcsak elvárják, de megkívánják, hogy az ő magzatukat oktatja, állandó komolyságában is követendő példa legyen minden körülmények között.

Ennek a felfogásnak nem maradt el a természetes következménye. A tanár nemcsak a növendékek szemében komoly, sőt komor férfiú, de kevés kivétellela társaságban is, ahol a tudomány „kötelességtudó“ tulajdonságuk képviselői ép a fentebb említett tulajdonságuk következtében nem tehetnek szert a társaság rokonszenvére. A tisztelet az más. E sorok írója gyakran jár színházba, ahol a nézők soraiban igen kevés tanárt van alkalma látnia: ha mégis lát egyet-kettőt, nem nézheti lehangoltság nélkül azt az erőlködést, amelyet az ifjuság oktatója elkövet, hogy derült kedvének kitörését visszatartsa. Igen, mert a nézőtérén nagyon sok a diák s a tanár tart tőle, hogy jóleső hangos kacagása nehezen szerzett respektusának egyrésztét magával ragadja.

Ha jól meggondoljuk, ebben a feltevésben van némi igazság, én azonban ilyen körülmények között csak tragédiákat néznék végig, mert úgy vélem, a legmulatságosabb bohózat is épúgy hat, mint a tragédia ha egész estén ke-

resztül nem teszünk egyebet, mint azt, hogy jó kedvünk megnyilatkozásait fojtják vissza.

A tanár — kivétel természetesen akad itt is — nem jár kávéházba, nem jár vendéglőbe, nem feklakozik nőkkel, mint más fiatal ember mindezt a pozíció miatt és mert tudja, hogy nemcsak az emberek legnagyobb része, de saját felettes hatósága is rossz néven venné tőle.

Ez a pozíció valóban sokat követel a maga emberétől. A tanár — pláne ha fiatal ember — szeretne úgy élni, mint a többi fiatal emberek: vidáman, szórakozva, élvezeteket keresve, de nem engedi a pozíció. Késerves állapot az, méltóztassék elhinni! Olyan esendes martíromság-féle, mert abban, hogy a szórakozás: éltszükséglet — nem oszlanak meg a vélemények. Már pedig a tanártól el van vonva az élvezetek legnagyobb része és ennek fejében az ellenérték, amit kap, igazán nagyon kevés. Egyebek mellett ezért is nagyra kell becsülnünk a tanári testületet.

Erre a kis elmefuttatásra a fentebb közölt szűkszavú ujsághír adott alkalmat, amely élénk feltűnést keltett mindenfelé. Ugy tetszik nekem, hogy Fülöp Károly sorsa tragédia. Nem tudom egészen bizonyosan, de valószínűnek tartom, hogy szerette a bort, szerette a lányokat és szereti az éjszakát, amely olyan szép és nagyszerű, mintha nem is az alvásért teremtdődött volna, Fülöp Károly lehet jó tanár, kitűnő pedagógus, talán az is, de a csendes martíromságot nem vette be a természete. És ezért mennie kell a tudományok csarnokából, mert a bor, a szerelem és az éjszaka nem egyeztethető össze a pozíciójával.

Bizonyára így is van. És mégis nagyon lehangoló az eset. Mert ha véietlenül ügyvéd, szatócs, ujsághíró, vagy közhivatalnok Fülöp Károly — akkor ma nem kellene más foglalkozás után néznie.

A FEHÉR ASSZONY.

Irta: Mok Ferenczné.

Juliusi, forró nap volt. A kik nyárfaerdő szélén, egy mohóból készült pihenő helyen, ifju asszony ült. Egyik kezében nyitott könyvet tartott, míg a másik karját feje alá hajtotta. „Fehér asszony”-nak hívták az egész környéken. Fehér volt az arca és mindég fehér a ruhája színe. Abban az alabástrom színű szép areban nem volt a pirnak egy atomja sem. A sötét, nedves csillogásus szem-pár gondolkozó, érző lelket árult el. A piros ajkak kissé gunyos metszése hideg vonást adott ennek az érdekes arcnak. De a szemek mély, melegnézésűek voltak, a mosoly meg megnyerő, barátságos. Ez az ifju nő, Dombrády István zedényi földbirtokos ifju felesége volt.

A zedényi major ott fehérlett az akácok közt. Kissé emelkedett helyen a földszintes zöldsalugáteres urilak állott.

Dombrády Istvánné merengve nézett maga elé. Látzott az arcán, szemén, hogy a könyvből nyert impressiókat dolgozza fel a lelke. Majd a könyvben lapozgatott

és szelid mosoly surrant át arcán. Ismét elgondolkozva nézett a távolba: befutotta tekintetével az érő kalásztengert, majd odatapadt szeme, otthonára, arra a szép barátságos urilakra.

A nap forrón tüzött, esendes szellő rezegettette meg a nyárfaék ezüstös leveleit, Az asszony szempillái lassankint lenehazedtek és feje lehanyatlott a mohaágy zöld bársonyára. Halk madárszó, lombsuttogás szelid, nyári álomba ringatta őt.

A nap nyugvóféltben volt már. Esti fuvalat érintette az asszony álomtól ró sás arcát. A szellő szerelmes esőkjára felébredt. Mosolyogva simogatta hátra hamvas szőke haját és fiben heverő könyve után nyult. Midőn ismét felpillantott, néhány lépésnyi távolságban egy férfit látott. Dombrádiné zavart lett. Bántotta őt az a gondolat, hogy pihenésében egy idegen férfi megfigyelhette. Idegesen állott föl és kalapjának szalagjait kötötte össze. Majd a gyalogösvény felé fordult. A férfi néhány lépéssel közeledett és levett kalappal szolt:

— Bocsánat asszonyom, utbaigadtást kérek. Gyalog jövök az állomástól s a zedényi tanyára szeretnék jutni. Nem az a fehér házsoport odaát az a keresett hely?

Dombrádyné felnézett a férfi sápadt, érdekes ércába.

— Igen uram, ez itt a zedényi major alig ötszáz lépésnyire van innen.

A férfi mély meghajlással köszönte meg a nyert fölvilágosítást. Szeme végigfutott az asszony fehér arcán.

— Jó napot — köszönt Dombrádyné és visszafordult a nyárfa-erdő felé. Sokáig bolyongott a tekervényes utakon, szinte elfáradt, mire otthonába ért.

Midőn hazaérve, a széles tornácra lépett, halk beszélgetést hallott.

A tágas üvegtornác egy sarokasztalnál férje ült, mellette az idegen férfi. Midőn Dombrády észrevette nejét, örömmel fordult feléje:

— Klárám! jöjjön ide, egy nagyon kedves vendégünk érkezett: Alvinczy György barátom. Hozzánk jött nyári szünidőre. Végre engedett hívásomnak és eljött esetjevel, várnaival egyetemben.

Klára mosolyogva, kissé zavartan nézett a vendégre. A férfi udvarias meghajlása nem árulta el, hogy látta már az ifju nőt és visszaemlékszik reája.

— Megbocsát asszonyom, hogy Pista barátom szíves meghívását elfogadtam és betolakodtam az önök esendes életébe. De ígérem, hogy kevés alkalmatlanságot fogok okozni. A táj itt oly remek szép lebilincselő, hogy mindég kint fogok bolyongni palettámmal, vázlatkönyvemmel, hogy megörökítem e szép vidéket.

A férfi közönyös tekintete alig érintette az asszony arcát, inkább a házigazdához beszélt.

Vacsora után a férfiak szivarra gyujtottak. Klára egy hintaszékben hátradőlve, hallgatta a festő elbeszélését. Alvinczy utazásairól csevegett, a nyert benyomásokról számolt be, esetelte a kelet színpompás, hullámos, tarka életét, majd a déti vidék ezer, tündéries képét tárta fel hallgatói előtt. Dombrády kezében kialudt a regálitás; az

erős, vállas ember két könyökkel támaszkodott a szék karjára és úgy hallgatta barátját. Az asszony félig behunyt szemmel nézett maga elé. Nem lehetett tudni, untatja-e az előadás, vagy pedig éber figyelemmel kíséri minden szót? A festő inkább barátjának beszélt, csak néha udvariasságból fordult az asszony felé.

A csillagok már régen kigyultak, midőn a házigazda szobájába kísérte vendégét, Klára még ott maradt a tornácán. Lelke elkalandozott abba a esodás, mistikus világba, melybe a festő elbeszélése vezette őt. Hallani vélte még azt a kissé fátyolozott, de kellemes hangot, maga előtt látta a festő nyulánk alakját és fényes, beszédes szeméit . . . Erős léptek ébresztették fel az asszonyt me-rengéséből. Dombrády jött nejehez és szeretetteljesen ölelte őt szívére. Klára behunyt szemmel hajtotta férje vállára szöke fejét.

Csendes, egyforma falusi napok következtek. Klára alfg látta a festőt, és ugyan az étkezésnél találkozott s vasora után voltak együtt rövid ideig az ebédlőben. Néha zongorájához ült Klára. S midőn újjai végigfutottak a bflentyükön, megfeledezett arról, hogy egy idegen férfi hallgatja őt. Lelke elkalandozott a melódia szárnyain az ábránd világba. És midőn így önönmagába mélyedett Klára, nem gondolta meg, hogy belső énjébe bepillantást enged egy idegennek. De ha ilyenkor belenézett volna Alvinczy György sötét szeméibe és kiolvasta volna abból az okos szempárból azt a hatást, melyet játékaival előidézett, bizonyára nem játszott volna többé előtte.

Hetek teltek el. A táj képe megváltozott. A sárga kalász-tengert tarló váltotta föl. A kukoricatáblák halvány zöldje szöke színt kapott. Zakatoltak a cséplőgépek és hosszú, négyes ökrök által vont szekérsorok vitték a gazdag életneműt a gépek dobjára. Klára szerette ezt a lázas munkásságu életet s most kétszeresen szerette, mert felt a magánytól, felt gondolataitól. Sokat járt kint a mezőn. Az aratók vig dala, a gépek fűtyszava, zakatolása, lelkének jajszavát pillanatra elnyomták.

Egy csillaghullásos augusztusi estén Klára a festővel az akácfasorban sétált. Eleinte közömbös dolgokról beszélgettek. Később a férfi mesélni kezdett nehéz, küzdelemteljes multjáról, elhalt családjáról, művészi pályáján ért csalódásairól. Klára érdeklél hallgatta.

Midőn az erdő szélén levő mohapadhoz értek, az asszony érezte, hogy forróság szűkíti az arcába. Önkénytelenül felnézett a férfira. Alvinczy kissé előre hajolt, komolyan nézett az asszony elpiruló arcába és nagyon hal-kan kérdezte:

— Mire gondol, asszonyom?

Klára kínos zavart érzett, majd legyőzve elfogultságát, hidegen nézett a férfi arcába:

— Arra, hogy ön itt látott meg engem először és a bemutatkozásnál nem árulta el, hogy már találkoztunk!

A férfi elmosolyodott. Majd eltűnt a mosoly arcáról és úgy beszélt

— Azt az első benyomást, melyet önről nyertem asszonyom, úgy zártam a szívem legmélyére, hogy arról

ne tudjon senki sem. Ön aludt akkor, midőn megláttam. Szép feje oly nyugodtan, szeliden pihent a zöld mohán. Sokáig, nagyon sokáig néztem félig nyitott száját, selyem szempilláit és szívembe egy édes, megnyugtató érzés szállott. Így csak egy tisztaalkü, jó, édes asszony tud pihenni. Nem sejtettem, hogy barátom felesége a szép alvó. Midőn ezt megtudtam, feledni iparkodtam e bájos képet s mégis mindennap kijöttem erre a helyre s újból láttam lelkiszemeimmel önt, úgy, mint akkor láttam édes, szelid pihenésében.

(Folytatjuk.)

SZÍNHÁZ ÉS MŰVÉSZET.

(H. I. i.) Ugy látjuk, hogy hiába való Zilahynak becsületes iparkodása, pedig már benne vagyunk a szezonban, már a szőlőbirtokosok is régen tuladtak a termésen: és a színházba a legjobb esetben csak a *Kohn* vonzza a publikumot, nagyon természetes, hogy csak vasárnap délután, a mikor a színházi pénztár féláron árusítja a jegyeket. Hogy hova, meddig fog ez így menni, az igazán beláthatatlan . . . de az az egy bizonyos, hogy Magyarország vidéki színművészetét nagy — bukás fenyegeti. *Nagyváradon* hetek óta játszanak üres házak mellett. A Szigligeti színház színiügyi bizottsága szorongatja a szegény igazgatót, őt okozta a helytelen vezetés miatt, hogy a színház nap-nap után üres. Pedig a mint *Rédei Szidi* fellépéseiről, illetve a kritikáról ítélve a nagyváradi közönség nem is olyan rettenetesen nagy igényű, mint az aradi. Legalább Rédey Szidi énekét és játékát nem fogadták olyan nagy hozsannával nálunk . . . A *győri* színházat is veszély fenyegeti, hiába való az a híresztelés, hogy anyagi szempontból jobb ott az ideai szezon, mint a tavalyi volt. Hogyha a győri színház fényes üzlet, akkor bizony Balla nem hagyná ott a direktorságot . . .

— A művészeti esőd előtt álló harmadik város *Arad*. Pedig oly áttekintő látkörrel és ambícióval még egy direktor se kezdte Aradon a működését . . . Eltekintve nehány Katalin telt házat, — és tekintetbe véve azt, hogy itt van már december is, — a színház nap-nep után üres. Pedig hát *Zilahy* egyre-másra hozza a vendégművészeket . . . Egymás után kerülnek színre az újnál-ujabb darabok, az erkölcsi siker kezd emelkedni, míg az anyagi elmarad, sőt a közel jövő beláthatlan veszélyvel fenyegeti színházunkat anyagi szempontból. Elvégre is egy direktor csak addig igazgathat egy színházat, a míg az legalább az egyenes költséget behozza . . . Az már aztán pedig mégis hallatlan, hogy a *Troubadour* előadására még közepes ház sínes . . . Hova lett Aradnak az operákat kedvelő közönsége, még a kitünő hangú vendégművésznő se vonzza a publikumot a színházba — Hát mi volna akkor, hogyha Zilahynak tényleg sikerülne egy *Székely Irén* primadonnát szerződtetni, aki tizenkét-tizennégyezer forint gágét követel . . . Hiszen Danckay-féle vendégek felléptetése is igen figyelemreméltó anyagi áldozatot vesznek igénybe az igazgatótól: és a színház mégis üres marad. Hogy a híres és gyönyörű zenéjű operára már nincsen publikum, mondjuk, hogy ráunt a közönség: de az igazgató tényleg elkövet minden tőle telhetőt, hogy a fővárosi színházakkal nagyon kevés eltéréssel egy idő-

ben adja elő az új darabokat és a jó — reprizeket. A darabok kiállítása elsőrendű — az előadások is most már — még a szörszálhasogató kritika szerint is — az elfogadható mederben folynak: És publikum még sincs.

*

Dráma a tenger fenekén. E látványos darabra nem volt közönség: pedig ha egyebet az előadásból számba nem veszünk; hát a darab fényes kiállítását a költséges, — s bármely fővárosi színházba illő diszletek — is csábíthatnak volna nézőt a színházba.

*

A Troubadour kitünő előadásban ment, Danckay vendégszereplésével a közönség nem fogadta a kitünő hangú énekesnőt azzal a lelkesedéssel, mint más énekművésznőket szokott. **Danckay** mellett nagyon jó volt B. Szabó József (Luna gróf) az ő kellemes baritonját miúgy szívesen hallgatja a publikum. **B. Répássy Gusztí** feltűnően szépen énekelt, úgy szintén **Béjcy** tenorja is szépen eszengett. Lehetetlen elhallgatni **H. Fekete Aranka** kis ének számát (**Ines**) **Leonóra** baritonjének szerepében.

Szokatlanul erős hatalmas hangja van **H. Fekete Aranka** **ankának**, olvadékony és kellemes a magas regiszterekben. Számtalanszor kiválik a karból is ez a gyönyörű hang; sokszor keresel a közönség, hogy honnét jön az a minden arnyalatában szép kiemelkedő ének.

*

Casanova. Esemény számba ment Casanova előadása az idej operettek között. Barna Izsó operettjét már a fővárosból jó hír előzte meg. A zenéje határozottan kellemes, és az idej bálakban minden bizonnyal divatosá válik a keringője.

A szindarab után ismeri már mindenki Casanova meséjét, tehát arra nincs szükség, hogy itt elmondjuk. Csúpan azt jegyezzük meg, hogy **Casanova Giovanni Fortunó d Lingalt** olasz kalandor életéről sokkal tartalmasabb meseszövéssel lehetett volna az operette szövegét megírni. **Faragó Jenő** munkája még a gerincét se képezi a tízennyolcadik századbéli híres kalandor életének. Mindenesetre az lett volna a legérdekesebb része, ha szerző — a kalandor velencei visztagságait is bevette volna a darabba: mert tudnivaló, hogy **Casanova** a velencei ólomkamrákból való szökésével lett európai hírességű.

Casanova operettet már többször telt ház előtt adták. Az első szereposztással **Parlagival, Pompadour** márkiné igen kedvesen játszotta meg szerepét. **Rózsa Lili** is a szokott módon jeleskedett. **Sz. Karácsonyi Mariskának** határozottabban megfelel a Marion szerep, esícsörgő hangjával igazán kiérdemelt tapsot aratott: annál inkább is rosszaljuk, hogy tőle újabban e szerepet elvették. **Békés** szépen énekelte Lajos király dalát, de játéka megkivánni valót hagyott maga után **Sarkadi** kitünő **Napoleon** volt, erről a fiatal színészlőről mindég a legjobbat lehet írni, csak el ne bizza magát.

Újabban Cassauovát szerepváltozással adták. A Pompadour márkiné szerepét Parlugi Kornéliától Zilahiné Singhoffer Vilma, a Barbarinát Szilasi Juliskától B. Répássy Gusztí, Marion szerepét Karácsonyi Mariskáról Parlugi Kornélia és a Sátán szerepét Békéssytől Polgár Sándor vette át.

Zilahiné gyönyörű Pompadour volt, de **Marion**-t inkább **Sz. Karácsonyi Mariska**-tól láttuk volna szívesebben. **Polgár** a sátán szerepében elismerő alakítást nyújtott.

*

Kis Kohn, újabban vasárnap délután zsufolt házakat csinált. Ebben a kacagtató bohóságban felemlítésre méltó bohókásan játszanak **Füredi** és **Sarkadi** a kis és nagy **Kohn** szerepükben, nagyon természetes, hogy az egész ház kacagja őket.

Jól tenné **Zilahi**, ha vasárnap délutánoként hasonló bemutatókat tartana: a mi minden bizonnyal a kassza előnyére lesz.

*

A halálos csönd. „A dráma lényegéből, mint egy komoly, élethű megjelenéséből önként folyik a dráma formája.” Ilyen igazi dráma **A halálos csönd**, benne van a lényeg — a mire tulajdonképpen fel van építve a cselekmények természetessége. — A cselekményekben külön-külön meg van a lényeg is. — Ilyen mese szövéssel, — mely már az első jelenésben a lényeg bőséges tárházába markol és dűskálkodik az alaplényeg adta cselekményre készítő gondolatokkal és epizódokkal) — csak Eehearaytól várhatunk. Hus és vér a **Halálos csönd** minden egyes alakja. Mint Eehearay-nak minden alkotása.

Teljesen megértjük **Augustus** (Gloria) anyjának okozta szenvedéseit és vele kesergünk **Raimundé** halálán. A nevelés az önbüszkeség, a családi becsület feltett kínese és a vallásos nevelés, e légkör okozta — feltétlen szülői szeretet indokolt áldozatkészség a szülők iránt készitete Glóriát — anyja vétkének elpalástolására úgy világ előtt, hát még hogyné, még inkább a kedves előtt: a kitől csaladunk, szüleink iránt még szigorubbán megköveteljük e feltétlen tiszteletet — jobban, mint magunk iránt — Melyik vallásos, művelt és okos leány lenne arra képes (ha nem is spanyol) hogy anyját — ha az bűnös is — veszedelembé taszítsa, hogyha alkalom van arra, hogy megmentse őt? . . . Abban tényleg van valami diszonáns érzés, hogy **Raimundónak** meg kell halni, itt megbicsaklik a gondolat — a drámaiság természetes folytonossága . . . Ebben van valami erőtetett, hogy az aszszony az anya bűneért a férjnek, az apának és a leány kedvesének is el kell pusztulnia. Legalább **Raimundo** erősen megsebesülve maradhatna életben, s halálosnak hitt sebesülés tudatában (Gloria) **Mercedes** megvallaná titkát. Ez a két halált követelő cselekmény különben a morál akar lenni, a mi mindenesetre megszívelendő.

— **A Halálos csönd** előadásáról elmondhatjuk, hogy a legjobb volt az eddig előadottak között. **Guzdi Aranka** (**Mercedes**) és **Ternyei (Raimundo)** helyzetük tudatában voltak.

Athatott, mélységes, szívhez szóló igaz érzelem volt **Guzdi** játékában, ugyanezt mondhatjuk **Ternyeiről** is. Mindkettőjüket nyilvánosan és felvonás közt is tapsolta a lelkes kis közönség. **Csiki László** igen szimpatikus volt **Orellana** szerepében. **Békés Gyula** agg tábornoka kabinet alakítás volt. **Usigaházi Etel** a mindég kedves modoru mama, most mint nagyméni ragyogtatta szimpatikus egyéniségét. Az előadás sikeréhez hozzájárultak **Daróczy Lika**, **Szabó Irma**, **Garay Ilonka** és **Marházi** . . . **Gózon** rettenetes figurát csinált magából, ez a fiatal ember esupa poz, nincs egy természetes mozdulata, — ha már a magánéletben azt hiszi, hogy Adómisz legalább a színpadon ne higyeje, hogy ott is az, hanem alkalmazkodjék szerepéhez mértén, úgy szemjársában, hangban, mint mimikában, legyen olyan — vagy tanuljon meg már olyannak lenni, hogy a néző ne érezze magát rosszul, ha őt a színpadra látja lépni.

*

Harag. Bajazók. Mindég vonzeróval bír *Dálnoky Nagy Lajosnak* egy felvonásos poetikus idillje. Eltekintve a gyönyörű nyelvezettől: a darab kedves tartalmával is a változatlan siker van biztosítva mindenkorra. *Gazdi Aranka* és *Ternyei* kitűnőek voltak a grófi pár szerepükben, ugyszintén *Zilahí* és *Szabó Irma* kedves egyszerűséggel feleltek meg szerepük követelményeinek.

Bajazók. Leoncaválló operája is a megérdemelt tapsokban részesült. *Zilahiné* szépen énekelte (Nedd) áriáit, a közönség különben is mindég hálás a Zilahiné énekéért. *Békésy Gyula* (Tonio-ja) szintén zajos tetszést aratott. B. Szabó József (Sylvio) sem esett ki az előadás sikeres keretéből. *Orbán Árpád* elismerést érdemel, hogy minden énekdarabot aránylag feltűnő rövid idő alatt tanít be.

*

Szozer hangverseny. Ma már alig vonz valami Aradon. Kezd ebből a híres városból kivészni a szép iránti érzék. — Ezt tapasztaltuk legjobban a vásárnapi hangversenynél. Szégyenletesen gyér publikum előtt zajlott le az a hangverseny, mely zsufozt házat érdemelt volna, de az a lelkes kis publikum, a mely a hangversenyt végighallgatta, méltatni is tudta ugy az országihíri Grünfeld-Bürger vonós négyest, mint Szozer Ilonka énekét. Zugott a taps, a szünni nem akart „hogy volt.” És Szozer Ilonka nem törődött azzal, hogy anyagi szempontból mit sem ért idejönni énekelni, és ő mégis énekelt és kedves volt a végtelenségig.

A Szozer hangversenyt *Révész Nándor* rendezte.

EMLEKLAPRA!

Ha oly boldog lehetnék
Mint a minő boldogságot
Néked kívánok
Én lehetnék
Boldogabb csak
Nálad e világon
Ha téged bírnálak.

Közp. Kálmán.

IRODALOM.

Egy leány története. Ez a címe új regényünknek, melyet *Gulbert* jó tollu fővárosi munkatársunk írt az „Alföld” számára.

A regény modern irányu s a jelen kor társadalmi életéből merített igaz történetek alakjai csoportosulnak a regény hősnője körül, kinek szomorú tragédiája szívhez szóló egyszerűséggel van megírva. Ez a történet hű, eleven tükrét mutatja annak a világnak, melytől a pözös társadalom pöffeszkedő előítélettel, arefintorral szokott elfordulni, nem keresve az okot és okozatot. Egy szegény leány szomorú története van megírva a regényben, ki árvasága miatt mind halálig a legfájóbb megpróbáltatásnak van ki-

téve és kinek szeretetre és szánalomra méltó szinpatikus alakja mindvégig lefogja kötni az olvasó figyelmét.

*

Magyar Gyorsirási Ujság. Szerkeszti Forrai Soma, Budapest, VIII., Csokonay-utca 10. E szaklap novemberi száma még az eddigieknél is gazdagabb tartalommal jelent meg és teljes mértékben igazolja azt a kedvező fogadtatást, amelyben a gyorsíróközönség részesítette. A most megjeient szám 20 oldalra terjed s ebből 7 oldal részint levelező-, részint vitairási mintastenogram. Tartalma: A gyorsírás a modern eszmeáramlatban. — Egyesületi élet. — Elméleti tanulmányok. — Gyorsírásunk a régi Országházban. — Gyorsíró-körök. — Vegyesek. — Mintastenogramok.

*

Köztelek Zsebnaptár 1903. évre. Szerkesztik: Rubinek Gyula és Szilassy Zoltán az országos magyar gazdasági egyesület titkárai: *Kulencsük-évfolyam* Ára 3 kor. 50 fillér. A magyar gazdaközönség régi barátja és segítő társa *Köztelek Zsebnaptár*, mely a gyakorlati gazdasági élet mindennapi kérdéseiben ad hű és megbízható tanácsot. Szerzői a magyar mezőgazdasági irodalom legkiválóbb művelőivel vályvetett buzgalommal igyekeztek a jónak bizonyult régi rendszert az újabb gyakorlati tapasztalatok és tudományos kutatások alapján a fölmerült gyakorlati szükségleteknek megfelelőleg kiegészíteni: és tökéletesíteni, hogy elérjék azt a célt, miszerint a még mindig nagy számban elterjedt idegen, különösen német nyelvű hasonló kiadványokat teljesen pótolják és az által hazánkba kiküszöböljék. Sehol sines erre nagyobb szükség, mint a mezőgazdaság terén, a hol nem lehet idegen viszonyok között jónak bizonyult eljárásokat szolgálilag lemásolni és követni, hanem mindenkor csak is a megfelelő viszonyokhoz alkalmazkodva lehet kellő eredményt elérni. A „*Köztelek Zsebnaptár*” legfőbb érdeme épen az, hogy a hazai viszonyok között szerzett tapasztalatokat igyekszik általánosítani, és közhasznúvá tenni. A szerzők eddigi irodalmi működése kezességet nyújt arra, hogy a magyar gazdaközönség igényeinek megfelelő segédkönyvet bocsájtanak közre. A Zsebnaptár tartalma kiterjed az állattenyésztés, állattakarmányozás, állatszállítás és értékesítés, növénytermesztés, rétművelés, talajjavítás, trágyázás, borászat, gyümölcs termelés, gépészet, építészet, gazd üzletvitel mezőgazdasági érdekű törvények és szabályrendeletek közére: valamennyiből gyakorlati példákat, magyarázatokat, számadatokat közöl könnyen áttekinthető és használható módon. Az adatokon kívüli naptári részek a kiadások és bevételek följegyzésére, valamint a gazdasági számviteli előjegyzésekre szükséges rovatos lapokkal van ellátva, a függelékben pedig a hazai nevezetesebb vásárok jegyzékét közli. A csinos kiállítású zsebenhordható *Köztelek Zsebnaptárt* minden gazdának melegen ajánljuk. Megrendelhető a Köztelek szerkesztőségénél Budapest IX. Köztelek) vagy bármely könyvkereskedő útján.

A NAGY VILÁGBÓL.

× **A száz éves muzeum.** Akár mit is kiabálnak reánk adáz ellenségeink, a művelt világ meggyőződhetik, hogy mégse vagyunk olyan rettenetes módon visszamaradt barbár esikős nemzet. Százéves *Nemzeti Muzéumunk* fényes bizonyítéka szeréves államiságunknak.

A népek kulturájának történetében páratlan az a hatalmas erőfeszítés, amelylyel nagylelkű és nagyeszű hazafiak egy emberöltőnél rövidebb idő alatt újjáformálták a nemzet közéletét, megépítve járatlan, meddő tereken a művelődés különböző irányai felé vezető utakat. Költők, művészek, politikusok, polgárok és arisztokraták összefogva láttak hozzá a munkához: az együttműködés harmóniáját a nemzet jövőjébe vetett bizodalom tette teljessé és tisztává. Az idő szellemében és az állapotokban volt a lehetősége ennek a sok tanulságot rejtő harmóniának, amelyre azóta sem volt példa a magyar közéletben. De ez még tiszteletreméltóbbá teszi szemünkben az ébredésnek gyönyörű, immár romantikus időszakaszát, a tizenharmadik század végét és a tizenkilencedik elejét, amelynek nagy nemzeti intézmények létesülését köszönhetjük, így a Magyar Nemzeti Muzéumét is. Ez a már európaszerre nagyrabecsült kulturális intézményünk, mely a napokban ülte meg megalapítása száz esztendősi jubileumát, történetével jellemző képet ad az újjáalakulás idejének akaratban való szívósságáról és munkában való kitartásáról. A művelődés történetének valóságos epopéája ez a történet, tele hazafiaággal és arra való tanulsággal, hogy a hazafiasság és a nemzeti eszméhez való ragaszkodás a legmostohább állapotok között is esodákat tud művelni a nemzeti művelődés terén.

*

△ **November 30.** Ujságotvasó ember rögtön tisztában lehet e cikkely cím jelentőségével. Ugyanis több oldalról megfenyegették Sándor szerb királyt, hogy november 30-án rettenetes dolgok fognak e kis államoeskában történni. És igazán esodaszamba megy, hogy ez szerencsére elmaradt.

Arról volt szó, hogy Sándor király forradalomtól tart. Hogy e hírek nem egész légből kapottak, arról bárkit meggyőzhet Sándor királynak a szerb képviselőkhöz minap intézett ama kijelentése is, amelyben bizonyos politikai elemeket mint Szerbia feldulóit nevezett meg. Ezek alatt kétségtelenül azokat értette, akik az ő trónfosztására törekednek. Nem kerülhette el a politikai világ figyelmét az ez alkalommal mondott az a kijelentése sem, hogy „az ilyen törekvéseket nem fogom eltűnni.” A szerb sajtó szokatlan éles hangon ír a dinasztiaról. Ezért tömegesen konfiskálják is őket. Egy belgrádi távirat szerint, a belgrádi kazamaták foglyait Nisbe szállították át. Ebben az intézkedésben azt látják, hogy nagyobb számú politikai személyiségek esetén helyet akarnak esinálni a tömlőben. A félelem nagy, mert Sándor királyt mindenre képesnek tartják a legutóbbi felségsértési pör óta, amikor egy bécsi njságíróval történt beszélgetése folyamán

azt jelentette ki, hogy az elítéltetéshez elegendő a pusztá gyanu is. Belgrádban nyílt hírek keringenek, amelyek november 30-ikára „nagy dolgokat” jósoltak. Ez pedig figyelemreméltó volt, mert a Balkánon rendes szokás, hogy, napokkal, sőt hetekkel előre bejelentik a történéndőket, amint azt a macedon felkelés is bizonyította, amelyet már szütné hetekkel előbb tudtuk. . . . Tehát senkisésem fog esodálkozni azon, ha november 30-ára hirdettet katasztrófa később fog beállani Sándor országában. Szerbia Európában a meglepetések országa: éppen azért ellehetünk arra is készülve, hogy Sándor király alatt, e ködös, borús, szomorú téli reggelen csak elesuszik a talaj — és helyére Karagyorgyevicsék lépnek. . . . Vagy a nagy ambiciózus uralkodó, a fekete hegyek fejedelme, akinek régi álma egy hatalmas Szerbország létesítése: de már ehhez Ausztria és Magyarország beleegyezését is ki kellene kérni, a vérmes álmokat bajhászó fejedeleme. Ami bizony az idők jelenlegi állása szerint a lehetetlenség számba megy. De annyi mégis bizonyos, hogy Sándor szerb király trónja bizony ingadozik.

— **Apponyi és Fejérvary.** Az *Osztrák-Magyar* abszolút uralomnak tényleges képviselője a parlamentben Fejérvary báró honvédelmi miniszter, a ki felette ismeretes nyakas katoai modoráról, a ki csak fölfelé ismeri el a föltétlen kötelesség tudás és törvény tiszteletet. Azt a törvényt, melynek szelleme lealázó a magyar parlamentre, melynek hordereje a magyar ember szívéig és a lelkéig hat, de nem azért, hogy lelkesítsen és magasztos érzelmeket gerjesszen, hanem azért, hogy mélységes fájdalmat és végtelen elkeseredést akasszon minden magyar lelkében.

Kell-e még világosabb magyarázata annak, hogy mi az osztrák szemében a mi törvényhozásunk, a mi népképviselőtünk — *bliktri* nulla és nem egyéb. . . . Fölfelé nem a törvénytudás, nem a kötelesség vezet a hatalmasokat, hanem a *szubordináció!* Ez az a paragrafus, a mely nem tűr *oibil bagázs* ellenvetést, nem tűr a népjog törvényével szentesített igazságokat. Hanem kegyetlenül beléharap fajunk husába, nem törődve azzal, hogy égbekiáltó vér fakad annak nyomán. . . . Végre is akadt már egy magyar szívü képviselőházi elnök, a ki nem nézi, nem tűri, hogy a renegátok lábball rugdossák meg törvényünk szentségét, a *népjogot*. Igen, Apponyi gróf az, ki rákoppantott a renegát, az abszolút istenség bálványát imádó Fe-

jérváry körmére — hogy elég volt már, ne tovább! — De hát hiábavaló ez mind, azért marad minden a régi. Fejérváry továbbra is képviseli az általa lenézett, megvetett magyar parlamentben az abszolút uralmat, melynek megdöntésére még Apponyi sem elég?!

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Kéziratokat nem adunk vissza. Folyóiratunkat érdeklő szellemi közlemények Arad, Szabadság-tér 16. szám alá ezimzendők.

Seylla Arad. Vágyesen közlönök a rajzot, de nincs benne elég mondván. Nem elég ám az, L. y. leány inkább félhez megy ahhoz az étesebb urhoz, ki megmenti őt a tán jóval fiatalabb fodaigazgató sokat ígéro bizalmaskodásától. A thén a elavult, kitünőbbnél kitünőbb novellákat olvashatunk, ilyen apró történetekből megírva.

És különben is az íráshoz szíre kell, és a mi legfőbb kelék, történeti és lelki őszinteség . . . pláne, ha magunkról akarunk — bár mozaik rajzot is írni. Ne tessék azt tőlünk rossz néven venni, ha kijelentjük, hogy a legleplezetőbb karakteren is átlát a műveltebb olvasó szeme, ha az író az írásaiból éppen azt hagyta ki, a mit meg kellett volna írnia . . . Ugy meg írni, hogy azzal mondjon is valamit, és az olvasónak legalább cseppnyi élvezetet nyújtson vele: ez az, ami hiányzik a rajzból.

Tacsó Arad. Szörnyűség, amit ön összeír, bizony jobb, ha a többit ott tartja, a hol nem látja és nem olvassa senki.

Ószi rózsá. Arad. Megható a kérélmé, de nem teljesíthetjük.

Eleven ördög, Lippa. Tessék a képet beküldeni, a nevével megnevezni és mi közre adjuk: igen, mi ilyen tekintetekben is demokraták vagyunk.

Szálló ige 13. Ugyan ne csintalankodjék: a lólab kilátszik.

L. K. Budapest. A karácsonyi számba szívesen vesszük.

Nem közölhető. Muki panasza. — Háztetőn a veréb párja. — A koldus bot. — Nem hallik a furulya szó. — Az én lelkem.

Magyar közélet. Budapest. Kérjük a november 15-iki füzetet is megküldeni.

EMKE gyujtót kérjen mindenki!

Erdélyi kávéház, buffet és étterem.

Van szerencsém Arad város m. t. közönségével tudatni, hogy a **volt LÖWY IGNÁ CZ-téle** kávéházi helyiséget (Szent Pál-utca 10.) átvettem és azt a mai kor igényeinek megfelelően **specziális erdélyi** onyhámmal megnagyobbítva november hó 25-én ünnepelesen megnyitottam. Czelom elérhetőségért azt csakis szolid alapon vezetem és azon fogok lenni, hogy m. t. polgári vendégeim teljes meglelégedését kiérdemeljem.

Hideg és meleg ételek minden időben — Pontos és figyelmes kiszolgálás. — Szolid alapon vezetett üzlet

Alázatos tisztelettel

FÜLÖP KÁROLY, kávéés.

Mi aradiak Budapesten a New-York kávéházban találkozzunk.

200—300 kor. havi jövedelemre

tehetnek szert intelligens, szorgalmas urak (esetleg hölgyek is) elsőrangú hazai vállalatnál, 4 heti próba szolgálat után fix fizetés is nyujtatik. Jelentkezni lehet helyben személyesen 9—11 órákor. Vidékiek levél útján: Arad, Andrassy-tér 3. sz. II. em. 42. ajtó sz. a titkár kezeihez.

Elit kávéház és mulató

az Asztalos Sándor-utczában

a párisi mintára készült kávéház és mulató az előkelő polgári közönség **legmesszebb menő igényeit** kielégíti.

Minden este zene

Kitünő italok.

Ízletes hideg étkek.

Büffet. Czukrászda

és **szeparék** állanak a közönség rendelkezésére.

Naponta elsőrendű szigányzenekar, fényes vilányvilágítás. Vasárnap és mindennap délután 2 órától nagy hangverseny.

Kiváló tisztelettel

LÖWY IGNÁ CZ,

az Elit kávéház és mulató tulajdonosa

DEUTSCH IZIDOR

ÓRÁS ÉS ÉKSZERÉSZ

ARAD, TEMPLOM-UTCZA, MINORITA-PALOTA.

Legolcsóbb bevásárlási forrás

óra-, ékszer-, arany- és ezüstművekben.

Legnagyobb választék!

Ékszertárgyak,

tört arany-, ezüstművek és zálogcédulák

a legmagasabb árban megvételnek.